

Peter Paul Rubens. Kain vermoordt Abel (Genesis 4:2-12), ca. 1608-1609.

Woede, geweld en levensbeschouwing

Studiebijeenkomst KSGV

Vrijdag 13 november 2020, 13.00-17.30 uur

Geertekerk

(Geertekerkhof 23 te Utrecht;

www.heirloom.nl/locaties/geertekerk)

Informatie en aanmelding: www.ksgv.nl – ksgv@ksgv.nl

Kosten: leden € 30,00 / niet-leden € 65,00 / studenten € 15,00

SAMENVATTING

In de afgelopen decennia is de wijze waarop mensen samenleven en communiceren grondig veranderd. Veel mensen vinden dat de samenleving harder en minder verdraagzaam is geworden. Collectieve culturele en zingevende kaders lijken meer en meer weg te vallen, en daardoor ontstaan grotere spanningen tussen botsende levensstijlen en fanatieke subgroepen. Belangrijk hierbij is de opkomst van online media waarin mensen zich directer en ongefilterd kunnen uiten. Dit is een voedingsbodem voor uitingen van structurele agressie tegen vrouwen, lhbt-ers en allochtone minderheden. Maar ook is er onmiskenbaar een toename van woede-uitbarstingen en geweld gericht tegen hulpverleners of medecliënten. In de geestelijke gezondheidszorg en geestelijke verzorging komt dit in toenemende mate voor.

In deze studiedag willen we ingaan op deze problematiek. Dat doen we niet alleen door in te gaan op de vraag of en hoe uitingen van woede en geweld samenhangen met veranderende levensbeschouwingen in de samenleving. De aandacht zal met name ook gericht zijn op de vraag hoe woede en geweld in de geestelijke gezondheidszorg en geestelijke verzorging op een constructieve wijze in verbinding kunnen worden gebracht met zingevingsprocessen en individuele levensbeschouwing.

AANMELDING EN DEELNAMEKOSTEN

De deelnamekosten bedragen voor KSGV-leden € 30,00 en voor niet-leden € 65,00. Voor studenten geldt een speciaal tarief van € 15,00. Via onze website www.ksgv.nl kunt u uw toegangsbewijs bestellen (en inschrijven kan tot uiterlijk 11 november 2020). Verdere inlichtingen zijn te verkrijgen via:

ksgv@ksgv.nl

0031 (0)13 466 33 42

Postbus 90153, 5000 LE Tilburg

Accreditaties zijn aangevraagd bij de Federatie van Gezondheidszorgpsychologen en Psychotherapeuten, de stichting Kwaliteitsregister Geestelijk Verzorgers en de Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie.

PROGRAMMA

13.00-13.10: Opening door dagvoorzitter *Guus van Loenen*

Drs. Guus van Loenen (1954) is theoloog en was tot 2019 werkzaam als geestelijk verzorger bij Vincent van Gogh voor geestelijke gezondheidszorg. Hij is lid van de commissie van toezicht van de Pompestichting Nijmegen.

13.10-13.50: Lezing 1 *Herman Westerink: Woede, geweld en het onbehagen in de samenleving*

Een kenmerk van een beschaving en samenleving is dat ze in staat is uitingen van woede, geweld en andere vormen van agressie te bedwingen en in te dammen. Leven wij in een tijd waarin onze samenleving daar steeds minder goed in slaagt? Wie om zich heen kijkt ziet overal boze burgers en buitenlui, en een ongehinderd ventileren van woede in met name de sociale media. Of hebben we die woede en agressie juist ook nodig om aan te dringen op een betere samenleving en een perspectief op de toekomst in tijden van crisis?

Prof. dr. Herman Westerink (1968) is als wetenschappelijk medewerker verbonden aan het Titus Brandsma Instituut en als universitair hoofddocent godsdienstfilosofie aan het Center for Contemporary European Philosophy, Faculteit voor filosofie, theologie en religiewetenschappen, Radboud Universiteit Nijmegen. Hij is daarnaast bijzonder hoogleraar vanwege het KSGV aan de KU Leuven. Sinds 2019 is hij voorzitter van het KSGV.

13.50-14.30: Lezing 2 *Hanneke Muthert: Het gewicht van woede*

Vanuit het maatschappelijk debat rond GGZ thema's, speelt woede op verschillende lagen en divers geuit een rol; patiëntenwoede gericht op hulpverleners, 'verwarde personen' die hun woede uiten naar onschuldige anderen, publieke woede dan wel hulpverlenerswoede over wat er mis zou gaan of beter zou kunnen binnen de GGZ etc. Het is dan opvallend dat we in het NL casestudies project naar goede geestelijke verzorging in de GGZ in de gekozen benaderingen vanuit de betrokken geestelijk verzorgers woede als focus vrijwel niet terugzien. Dat roept de vraag op hoeveel gewicht 'woede' krijgt toebedeeld in deze specifieke hulpverlenersrelatie. En evenzeer hoe (h)erkenbaar woede van woorden, handelingen of acties voorzien wordt door degenen die woede ervaren. Deze vragen worden verkend vanuit een (psychodynamische) analyse van casuïstiek op het werkkterrein van de geestelijke verzorging.

Dr. Hanneke Muthert (1973) is universitair hoofddocent godsdienstpsychologie en geestelijke verzorging en lid van het Centre Religion, Health and Wellbeing, Faculteit voor Theologie en Godsdienstwetenschappen, Rijksuniversiteit Groningen.

14.30-14.50: Pauze

14.50-15.30: Lezing 3 *Marion Verkade*: Schaamte, woede en geweld in de (forensische) psychiatrie

Zowel in de reguliere als in de forensische psychiatrie is veel problematiek gerelateerd aan (hechtings)trauma. We zien bij zowel slachtoffers als daders vergelijkbare geschiedenissen en processen, al hebben deze vaak een gespiegelde uitingsvorm. In deze verkennende en allerm minst uitputtende lezing onderzoeken we de overeenkomsten en enkele verschillen, waarbij affectregulatie (verticale integratie), schaamte en de omgang daarmee belangrijke factoren lijken te zijn.

Drs. Marion Verkade (1976), Klinisch psycholoog / Psychotherapeut, is van 1998 tot en met 2019 als psycholoog werkzaam geweest in de forensische psychiatrie. Zij werkte als behandelaar op een psychiatrische afdeling in de PI, later in de forensische (psycho)therapie op forensische polikliniek (AFPn) en ten slotte in de forensisch psychiatrische kliniek (FPK) te Assen. Daarnaast werkte zij gedurende 20 jaar als onderzoeker en vast gerechtelijk deskundige Pro Justitia. Momenteel is zij werkzaam in de kinder- en jeugdpsychiatrie.

15.30-16.15: Lezing 4 *Hester Macrander*: 'Ik ben ook maar een mens...'
Onderhoudende lezing over Verbindende (Geweldloze) Communicatie

In deze lezing wordt ingegaan op de vraag wat Verbindende Communicatie is, hoe het ontstaat, welk doel het heeft en hoe het werkt. De essentie van Verbindende Communicatie is dat ieder mens gedreven wordt door (onbewuste) behoeften. Emoties en oordelen zijn een gevolg van al dan niet vervulde behoeften. Bewustzijn verkrijgen over die behoeften en van daaruit gaan communiceren en met andere ogen naar anderen gaan kijken, dat is de uitdaging.

Hester Macrander (1960) is gecertificeerd trainer in Verbindende (Geweldloze) Communicatie, spreker & trainer Verbindende Communicatie, en workshopleider. Daarnaast is ze ook mediator, cabaretier, columnist, uitvaartspreker en regisseur.

16.15: Afsluiting door de dagvoorzitter

Na afloop gelegenheid tot napraten en ontmoeting met een drankje (tot 17.30 uur).